

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci – riziková povolání

Klára Uhrová

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Uhrová

Podnikání a administrativa

Název práce

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci – riziková povolání

Název anglicky

Safety and health protection at work – hazardous occupations

Cíle práce

Cílem této práce je na základě analýzy právní úpravy provést vyhodnocení problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice. Následně pak teoretické poznatky aplikovat na problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v rizikových povoláních, předně v kategorii stavebnictví. Vyhodnotit situaci z pohledu celostátního za stanovené období.

Metodika

- shromáždění podkladů pro zpracování teoretické části s využitím metody analýzy právních textů
- prostudování a roztřídění podkladů podle předem stanovených klíčových znaků
- zpracování teoretické části práce metodou syntézy a komparace
- sběr podkladů pro praktickou část a její zpracování s využitím kvalitativních metod výzkumu
- vyhodnocení a diskuze – v teoretické a praktické rovině – metodou syntézy a komparace
- Závěr vyhodnocení poznatků práce

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Bezpečnost, ochrana zdraví, pracovní úraz, rizikové pracoviště, prevence

Doporučené zdroje informací

- ČESKO. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: státní odborný dozor nad bezpečností práce – redakční uzávěrka 1.4.2016. Ostrava: Sagit, 2016. ISBN 978-80-7488-163-3
- ČESKO. *Pracovněprávní předpisy ; Zaměstnanost ; Inspekce práce ; Bezpečnost a ochrana zdraví 2006, 2007 : nařízení vlády k zákoníku práce, úkony v obecném zájmu, studium při zaměstnání, ochrana zdraví a ochranné prostředky, zakázaná pracoviště, pracovní doba, dovolená, pracovní úrazy, nemoci z povolání a jejich odškodňování : odbory, kolektivní vyjednávání, rekvalifikace, pracovní rehabilitace, zřizování pracovních míst a veřejně prospěšné práce, insolvence zaměstnavatele : podle stavu k 18.9.2006.* Ostrava: Sagit, 2006. ISBN 80-7208-584-0.
- D'AMBROSOVÁ, H. *Abeceda personalisty 2011 : řízení lidských zdrojů, personální informace – plánování a optimalizace pracovníků ve firmě, řízení pracovního výkonu a firemní výkonnosti, odměňování zaměstnanců pro personalisty, zaměstnanecké výhody (benefity), bezpečnost a ochrana zdraví při práci, zdravotní péče, vedení personální agendy, ochrana osobních údajů, vztahy k orgánům a institucím, zaměstnavatel a odborová organizace, rada zaměstnanců a zástupce pro oblast BOZP, odlišnosti v personální práci v nepodnikatelské sféře.* Olomouc: Anag, 2011. ISBN 978-80-7263-646-4.
- JAKUBKA, J. – ČESKO. ZÁKONÍK PRÁCE (2006). *Zákoník práce : prováděcí nařízení vlády a další související předpisy : s komentářem : k 1.1.2007.* Olomouc: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-370-8.
- JANÁKOVÁ, A. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci : prevence rizik, služby pro prevenci rizik, zdravotní způsobilost k práci, odborná způsobilost, informace o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, prostředky osobní ochrany, pracovní prostředí a pracoviště, organizace práce a pracovní postupy, bezpečný výrobek, bezpečnost technických zařízení, požární ochrana, úrazy, nemoci z povolání, pojištění.* Olomouc: Anag, 2011. ISBN 978-80-7263-685-3.
- NEUGEBAUER, T. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce neboli o čem je současná BOZP.* Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-556-4
- SCHMIED, Z. – TRYLČ, L. *Zákoník práce: se stručným souhrnným komentářem 1.1.2016.* Olomouc: Anag, 2016. ISBN 978-80-7263-987-8
- ŠENK, Z. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: prakticky a přehledně podle normy OHSAS.* Olomouc: Anag, 2012. ISBN 978-80-7263-737-9
- VEBER, J. – PINCOVÁ, E. *Management bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.* Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-46-7.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Ivana Hájková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 16. 10. 2019

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 11. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Bezpečnost a ochrana zdraví při práci – riziková povolání" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. listopadu 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Ivaně Hájkové za cenné rady, trpělivost a podporu při zpracovávání bakalářské práce.

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci – riziková povolání

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Bezpečnost práce je stále aktuálním tématem, kterému je třeba věnovat patřičnou pozornost a pravidelně aktualizovat nezbytná bezpečnostní opatření.

Nejprve se v úvodu teoretické části zaměřuje na zásady bezpečnosti práce uvedené v právní legislativě České republiky a částečně i Evropské unie a vysvětluje definice pojmů jako nemoc z povolání nebo pracovní úraz. V následujícím úseku teoretické části je rozepsáno rozdělení povolání do rizikových skupin.

V praktické části je sledován vývoj pracovní úrazovosti jak celostátně v průběhu několika let, tak i v rámci odvětví stavebnictví, jež se řadí do jedné z rizikových skupin povolání.

Klíčová slova: Bezpečnost, ochrana zdraví, pracovní úraz, rizikové pracoviště, nemoc z povolání, prevence

Safety and health protection at work – hazardous occupations

Summary

This thesis deals with the issue of safety and health protection at work. Occupational safety is still a hot topic, which is necessary to pay attention to and to regularly update the necessary security measures.

The introduction section of the theoretical part focuses on occupational safety rules stated in the legal legislative of the Czech Republic and the European Union and partly explains the definitions of terms as an occupational disease or occupational accident. Next section of the theoretical part describes the division of professions into risk groups.

Practical part of the thesis observes the development of work-related injuries nationwide in over several years, as well as also in the construction sector, which is classified in one of the occupational risk groups.

Keywords: Safety, health protection, occupational accident, hazardous workplace, occupational disease, prevention

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Zákoník práce.....	14
3.2 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	14
3.2.1 Odborná způsobilost	15
3.2.2 Prevence rizik, práva a povinnosti	15
3.2.2.1 Plán BOZP na staveništi	17
3.2.3 Norma OHSAS 18001	20
3.2.4 Bezpečnostní značení.....	20
3.2.5 Nemoc z povolání	23
3.2.6 Pracovní úraz	24
3.3 Riziková povolání	25
3.3.1 Rizikové skupiny a jejich pojištění	25
3.4 Výsledky analýzy právního prostředí.....	28
4 Vlastní práce	29
4.1 Pracovní neschopnost.....	29
4.1.1 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz podle CZ-NACE.....	31
4.1.1.1 Pracovní neschopnost ve stavebnictví	31
4.2 Pracovní úrazy s následkem smrti.....	34
4.2.1 Smrtelná pracovní úrazovost	34
4.2.2 Smrtelné pracovní úrazy podle rozdělení CZ-NACE.....	36
4.2.3 Kontrolní činnost SÚIP.....	37
4.2.3.1 Nejčastěji porušovaná ustanovení právních předpisů v roce 2018....	38
5 Poznatky a jejich vyhodnocení.....	40
6 Závěr.....	42
7 Seznam použitých zdrojů	43

Seznam schémat

Schéma 1: Kdy je a kdy není nutné vytvářet plán BOZP	19
Schéma 2: Průměrné % pracovní neschopnosti v ČR 2018.....	30

Seznam grafů

Graf 1: Průměrné procento pracovní neschopnosti v ČR	29
Graf 2: Průměrné procento pracovní neschopnosti ve stavebnictví	32
Graf 3: Celkové počty hlášených případů pracovní neschopnosti ve stavebnictví v roce 2018	32
Graf 4: Smrtelné pracovní úrazy v odvětvích v ČR v roce 2017.....	36

Seznam tabulek

Tabulka 1: Smrtelné pracovní úrazy a počty pojištěnců v průběhu let.....	35
--	----

Seznam zkratk

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

ČBÚ – Český báňský úřad

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

NV – nařízení vlády

OHSAS – Occupational Health and Safety Assessment Specification

OIP – oblastní inspektorát práce

OOPP – osobní ochranné pracovní prostředky

PO – požární ochrana

SÚIP – Státní úřad inspekce práce

VÚBP – Výzkumný ústav bezpečnosti práce

1 Úvod

Bezpečnost a ochrana zdraví při každodenním výkonu práce se stává nedílnou součástí každého zaměstnání. Ať je člověk zaměstnaný v administrativě, kde mu hrozí poměrně nízké riziko pracovního úrazu, nebo má zaměstnání s náročnějšími požadavky na fyzickou zdatnost či manuální zručnost, při kterém je vystaven riziku pracovního úrazu mnohem častěji a v mnohem větší míře.

Zejména při výkonu zaměstnání, které je zařazeno do vyšší kategorie skupin rizikových povolání, by měla být bezpečnosti práce a prevenci rizik věnována zvýšená pozornost. Příkladem by zde mohlo posloužit právě stavebnictví, kde výkonným pracovníkům na staveništi hrozí ku příkladu nejen pád z výšky či do hloubky, ale také jsou vystaveni riziku pádu předmětu na ně samotné. Je záhodno zmínit i jejich práci s nářadím, které při špatné manipulaci či jen pouhé nepozornosti může v některých případech způsobit i vážná poranění, mnohdy i s trvalými následky.

Ochrana zdraví a dodržování zásad bezpečnosti práce by měly být prioritním zájmem jak zaměstnavatele, jehož povinností je zajistit vhodné pracovní podmínky na pracovišti, tak i jeho zaměstnanců, kteří jsou pak přímo vystaveni možnému riziku pracovního úrazu. Je tedy třeba dbát na důkladnou prevenci vzniku nešťastných událostí, které by mohly při výkonu práce nastat a ohrozit tak výkonné pracovníky na zdraví, případně na životě. Správné a včasné zajištění možných příčin pracovního úrazu zúčastněných zaměstnanců by mělo být prioritou každého zaměstnavatele. Pokud i přes to k pracovnímu úrazu dojde, je zaměstnavatelovou povinností zajistit všechny podklady s touto událostí spojené, úraz zaevidovat v knize úrazů a skutečnost řádně prošetřit. Aby následně mohl provést další nezbytná opatření k eliminaci, případně minimalizaci příčin zodpovědných za vzniklý úraz.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je analyzovat právní prostředí bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice. Následně pak teoretické poznatky aplikovat na problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v rizikových povoláních, předně v kategorii stavebnictví. Zjistit, jak je na tom Česká republika z hlediska bezpečnosti práce při bližším prověření zaznamenaných dat o pracovních úrazech v průběhu posledních let, a provést vyhodnocení.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Pro přehlednost a celistvost textu jsou citace uvedeny v poznámkách pod čarou. Všechny zdroje, ze kterých bylo při zpracování práce čerpáno, jsou seřazeny v Seznamu použitých zdrojů.

Práce je zaměřena nejprve na bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu práce všeobecně, a dále se pak více soustřeďuje na tuto problematiku v rámci rizikových povolání, zejména ve stavebnictví.

Pro teoretický výklad problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci bylo v první části této práce čerpáno z právní legislativy České republiky, a to zejména ze Zákoníku práce – zákona č. 262/2006 Sb. a zákona č. 309/2006 Sb., který upravuje další podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. A zčásti i z norem Evropské unie včetně normy OHSAS 18001.

Shromážděné podklady související s problematikou bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pro teoretickou část práce byly náležitě prostudovány a následně roztríděny podle předem stanovených klíčových znaků. Poté proběhlo zpracování teoretické části práce metodou syntézy a komparace. Výklad je pro snadnější orientaci rozdělen do jednotlivých kapitol a podkapitol.

Druhá část práce je věnována praktickému pojetí bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice, zejména právě ve stavebnictví. Analýze získaných statistických dat, která státní instituce, jako jsou Český statistický úřad (ČSÚ), Výzkumný ústav bezpečnosti práce (VÚBP), Státní úřad inspekce práce (SÚIP), Český báňský úřad (ČBÚ), pravidelně shromažďují za účelem zmapování aktuální situace ve státě a následného porovnání s daty z let předešlých. Takovým porovnáním údajů lze získat mnohdy velice podstatné informace pro rozhodování o dalších opatřeních do budoucna.

Praktická část navazuje na problematiku zaznamenanou v teoretické části a uvádí data, která slouží ke zmapování vývoje stavu BOZP v České republice. Tato data jsou získána ze statistik odpovědných státních institucí, a tedy představují reálný přehled o dění v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v ČR.

K lepší představě získaných dat o vývoji stavu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice je využito přehledných barevných grafů a tabulek. Následně jsou pak blíže popsány a specifikovány příčiny a souvislosti jejich výsledné podoby.

V závěru práce je provedeno vyhodnocení a shrnutí poznatků v teoretické a praktické rovině metodou syntézy a komparace.

3 Teoretická východiska

Teoretická východiska této práce jsou podložena zejména právní legislativou České republiky a soustřeďují se na výklad problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

3.1 Zákoník práce

Právní legislativa České republiky ošetřuje mimo jiné i otázku pracovněprávních vztahů. Převážná opatření týkající se pracovněprávních vztahů jsou obsažena v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, který je dále doplněn řadou prováděcích předpisů, jako jsou nařízení vlády, vyhlášky a seznam Českých státních norem (ČSN).

Zákoník práce je rozdělen do čtrnácti částí. Jednotlivé části zákona se pak člení do tzv. hlav a dílů a oddílů, které jsou dále specifikovány očíslovanými § a odstavci určujícími rozsah jejich působnosti.

Vzhledem k zaměření této práce je na místě věnovat pozornost zejména tématice vymezené v části páté a jedenácté, zákona č. 262/2006 Sb., a dále také zákonu č. 309/2006 Sb., zákonu o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

3.2 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

BOZP neboli bezpečnost a ochrana zdraví při práci, jde společně ruku v ruce s požární ochranou (PO). Velmi často se také objevuje spolu s pracovním lékařstvím, krizovým managementem a firemní ekologií (odpadové hospodářství, ochrana ovzduší apod.).

Bezpečnost práce je vyjádřena stavem pracovních podmínek, který zabraňuje působení nebezpečných a škodlivých činitelů. Encyklopedie BOZP, na kterou odkazuje internetový server BOZPinfo.cz obsahuje definici bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která tento pojem vysvětluje jako soubor opatření, ať už technických, organizačních či výchovných. Ta při správné aplikaci a realizaci tvoří podmínky k tomu, aby se minimalizovala pravděpodobnost poškození lidského zdraví či dokonce ohrožení života.

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je mezivědním oborem zabývajícím se nalézáním a uplatňováním metod a prostředků, jejichž cílem je vytvořit takové podmínky, aby se člověk během pracovního procesu nedostal do situací ohrožujících jeho život. Aby bylo dosaženo požadovaného cíle využívá metod a poznatků dalších disciplín z oblasti technických a ekonomických věd, vychází z jejich výsledků, provádí jejich syntézu a dále je rozpracovává a aplikuje.¹

3.2.1 Odborná způsobilost

Zaměstnavatel je ze zákona povinen umožnit a zprostředkovat svým zaměstnancům odborné školení v oblasti BOZP. Toto školení by mělo zaměstnance seznámit zejména s předpisy o ochraně života a zdraví, dále s hygienickými a protiepidemickými předpisy, předpisy o bezpečnosti technických zařízení, s předpisy o požární ochraně a o zacházení s hořlavinami, výbušninami, chemickými látkami a jinými látkami škodícími zdraví.²

Školení by se mělo opakovat v pravidelných intervalech minimálně jednou ročně.

Prvnímu, alespoň základnímu, proškolení by se měli zaměstnanci podrobit již při nástupu na pracoviště. Právě při vstupním školení se zaměstnanci seznamují nejen se všeobecnými zásadami BOZP vyplývajícími z pracovního poměru, ale také se zásadami bezpečnosti aplikovanými na konkrétním pracovišti.

3.2.2 Prevence rizik, práva a povinnosti

Předcházení ohrožení života a zdraví při práci se věnuje § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., které ukládají zaměstnavateli povinnost maximálně zabezpečit veškerá pracoviště, na kterých jeho zaměstnanci působí.³

¹ *Encyklopedie BOZP* [online]. [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z: <http://ebozp.vubp.cz/wiki/>

² § 103 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

³ § 101 a 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

V § 103-106 zákona č. 262/2006 Sb. se vymezují jak odpovědnosti a povinnosti zaměstnavatele, tak i práva a povinnosti zaměstnance vzhledem ke smlouvenému výkonu práce. O osobních ochranných pracovních prostředcích, pracovních oděvech a obuvi, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředcích a ochranných nápojích informuje § 104 tohoto zákona. Bližší specifikaci povinností zaměstnavatele při pracovních úrazech či nemocech z povolání poskytuje § 105 tohoto zákona.⁴

Základní OOPP používané ve stavebnictví:

- výstroj pro prevenci pádů
- prostředky pro polohování těla
- pracovní oděv a obuv
- rukavice
- ochranná přilba
- ochranný obličejový štítek
- chrániče sluchu, respirátory,
- mycí, čisticí a dezinfekční prostředky⁵

§ 107 zákona č. 262/2006 Sb. dále odkazuje na zákon č. 309/2006 Sb., ve znění zákona č. 362/2007 Sb.⁶

Podmínky účasti zaměstnanců na řešení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pak vymezuje § 108 zákona č. 262/2006 Sb.⁷

⁴ § 103-106 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

⁵ *Zásady bezpečnosti práce ve stavebnictví* [online]. [cit. 25. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/247-zakladni-zasady-bezpecnosti-prace-ve-stavebnictvi>

⁶ § 107 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

⁷ § 108 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

3.2.2.1 Plán BOZP na staveništi

Souhrnem opatření pro odstraňování, nebo alespoň snižování rizik na staveništi a posouzení vlivu stavby na bezpečnost okolní veřejnosti je plán bezpečnosti práce na staveništi.

Zajištění zpracování plánu BOZP je ze zákona v režii zadavatele stavby. Ten je povinen zajistit koordinátora BOZP, který konkrétní plán BOZP sestaví. Plán BOZP na staveništi, podle § 15 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany při práci, je oprávněn zpracovat pouze koordinátor BOZP.⁸ Podle § 14 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany při práci, koordinátorem může být určena fyzická osoba, která splňuje stanovené předpoklady odborné způsobilosti specifikované v § 10 tohoto zákona. Právnická osoba může vykonávat činnost koordinátora, zabezpečí-li její výkon odborně způsobilou fyzickou osobou. Koordinátorem nemůže být zhotovitel, jeho zaměstnanec, ani fyzická osoba, která odborně vede realizaci stavby.⁹

§ 6 NV č. 591/2006 uvádí, že práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví, pro jejichž provádění vzniká povinnost zpracovat plán, stanoví příloha č. 5 k tomuto nařízení. Bližší požadavky na obsah a rozsah plánu stanoví příloha č. 6 k tomuto nařízení.¹⁰

Plán BOZP obsahuje:

- Základní informace o projektu a účastnících výstavby
- Povinnosti účastníků výstavby v oblasti zajištění BOZP, přehled základních opatření k zajištění BOZP
- Vymezení činností, rozsahu prací a stanovení pracovních postupů a odpovědností
- Analýzy rizik jednotlivých činností
- Způsob hlášení mimořádných událostí a pracovních úrazů

⁸ § 15 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

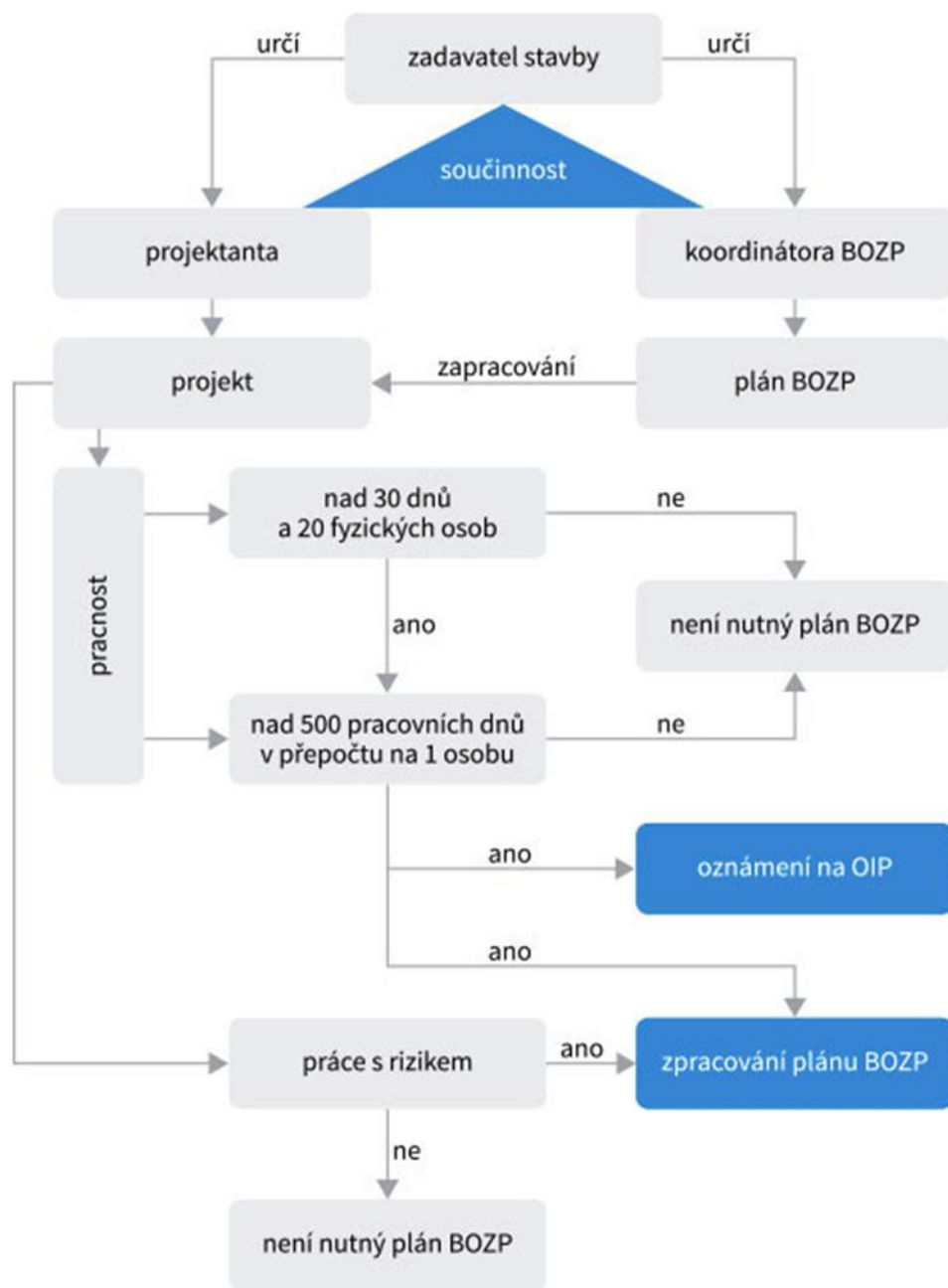
⁹ § 14 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

¹⁰ § 6 nařízení vlády č. 591/2006, o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích.

- Zásady BOZP a PO při realizaci
- Dopravně provozní předpisy
- Zabezpečení staveniště
- Bezpečnost práce při udržovacích pracích při užívání stavby¹¹

¹¹ *Plán bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi* [online]. [cit. 24. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/167-plan-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci-na-stavenisti>.

Schéma 1: Kdy je a kdy není nutné vytvářet plán BOZP

Zdroj – Koordinace BOZP.cz

3.2.3 Norma OHSAS 18001

Norma OHSAS 18001, jejíž pojmenování je odvozeno z počátečních písmen anglického názvu *Occupational Health and Safety Assessment Specification*, se v průběhu let stala evropským standardem v oblasti BOZP.

Tato norma je certifikací systému managementu a také nástrojem na řízení bezpečnosti a ochrany zdraví v pracovních podmínkách. Pro vedení firmy stanoví jednoduchou zásadu, která spočívá v určení cílů a dalších plánů v oblasti bezpečnosti za účelem snižování počtu pracovních úrazů a nehod, aby následně mohla daná společnost učinit zásadní opatření na změnu.

Systemový přístup této normy pomáhá organizacím:

- Systematicky omezovat rizika a nebezpečí, která ohrožují bezpečnost a zdraví jejich zaměstnanců
- Snižit výskyt pracovních úrazů a nemocí z povolání na minimum, a tedy i náklady s nimi spojené
- Prokázat plnění závazku k plnění zákonných požadavků a požadavků předpisů týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vůči státním orgánům, subdodavatelům a odběratelům
- Zavést účinný systém, reagující pružně na změny požadavků z legislativních předpisů, bezpečnostních požadavků i změn uvnitř organizace¹²

Norma OHSAS 18001 však bude po 11. 3. 2021, kdy její akreditovaná certifikace ztratí platnost, plně nahrazena a doplněna nově vydanou normou **ISO 45001**.

3.2.4 Bezpečnostní značení

Nedílnou součástí zabezpečování pracoviště je také dodržování zásad správného bezpečnostního značení, které by mělo být dobře viditelné.

¹² *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci* [online]. [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.iso.cz/ohsas-18001>

O bezpečnostním značení se hovoří v § 6 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek BOZP, ve znění pozdějších předpisů:

(1) Na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, je zaměstnavatel povinen umístit bezpečnostní značky a značení a zavést signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a seznámit s nimi zaměstnance. Bezpečnostní značky, značení a signály mohou být zejména obrazové, zvukové nebo světelné.

(2) Vzhled, umístění a provedení bezpečnostních značek a značení a zavedení signálů stanoví prováděcí právní předpis.¹³

Daným prováděcím předpisem je nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha k nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí, informuje například o značení únikových cest, průhledných nebo prosklených dveří, pracovišť na komunikacích, schodišť, nebezpečných prostor, kde hrozí riziko pádu zaměstnanců nebo předmětů, volných okrajů rampy, prostředků a zařízení pro poskytování první pomoci. Ve skladech a jiných prostorech určených ke skladování musí být na dobře viditelných místech umístěny tabulky určující maximální přípustnou nosnost podlahy. Jestliže se tam volně skladují sypké materiály, musí být trvale výrazně označena maximální skladovací výška sypkého materiálu nad podlahou. Regály musí být trvale označeny štítky s uvedením největší nosnosti buňky a nejvyššího počtu buněk ve sloupci. Sklad musí být označen značkou zákaz vstupu nepovolaných osob a zákaz výskytu otevřeného ohně. Značka se zákazem vstupu nepovolaným osobám musí být i na vstupu do kotelny.¹⁴

Dle § 5 odst. 1 písm. d) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, je povinností právnických osob a podnikajících fyzických osob

¹³ § 6 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

¹⁴ Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.

označovat pracoviště a ostatní místa příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k požární ochraně, a to včetně míst, na kterých se nachází věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení.¹⁵

Podle vyhlášky č. 246/2001 Sb., o požární prevenci, § 3 odst. 2, se v případech, kdy je omezena nebo ztížena orientace osob z hlediska rozmístění hasicích přístrojů (např. v nepřehledných, rozlehlých nebo skrytých prostorách), k označení umístění hasicích přístrojů použije příslušná požární značka umístěná na viditelném místě.

V § 11 odst. 3 této vyhlášky se ukládá právnickým a podnikajícím fyzickým osobám, aby k provedení evakuace osob, zvířat a materiálu a k provedení záchranných prací dbaly na řádné označení nouzových (únikových) východů, evakuačních výtahů a směrů úniku osob ve všech objektech, kde se při provozovaných činnostech může vyskytovat veřejnost nebo osoby v pracovním poměru nebo obdobném pracovním vztahu; toto označení nemusí být provedeno v objektech s východy do volného prostoru, které jsou zřetelně viditelné a dostupné z každého místa.¹⁶

§ 10 vyhlášky č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, říká, že úniková cesta má být vybavena bezpečnostními značkami tabulkami a texty s bezpečnostním sdělením za účelem a v rozsahu nezbytném pro usnadnění evakuace osob. Podle § 25 této vyhlášky má být bezpečnostním značením dále označen evakuační výtah, chráněná úniková cesta, dveře, schodiště a chodba vedoucí k nim a východy z nich, nebo sklad pyrotechnických výrobků.¹⁷

O bezpečnostním značení na staveništích hovoří nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích.¹⁸

¹⁵ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Vyhláška č. 246/2001 Sb., o požární prevenci.

¹⁷ Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb.

¹⁸ Nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích.

3.2.5 Nemoc z povolání

Nemocemi z povolání se rozumí taková onemocnění, která vznikla nepříznivým působením škodlivých vlivů pracovního prostředí. Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, uvádí, že nemoci z povolání vznikají nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických či jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Nemoci z povolání se rozumí též akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek. V příloze tohoto předpisu se nemoci z povolání dělí do následujících kapitol:

- nemoci z povolání způsobené chemickými látkami,
- nemoci z povolání způsobené fyzikálními faktory,
- nemoci z povolání týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice,
- kožní nemoci z povolání,
- přenosné a parazitní nemoci z povolání,
- nemoci z povolání způsobené ostatními faktory a činiteli.¹⁹

Některé z nemocí, jako jsou např. akutní otravy, vznikají bezprostředně na pracovišti, jiné vyžadují opakovaný kontakt se škodlivou látkou. A některé se projeví až po pravidelném několikaletém vystavování škodlivému působení.

O tom, zda bude určitá nemoc uznána jako nemoc z povolání, rozhodují střediska nemocí z povolání, kde se postižený podrobí vyšetření. Je-li výsledek šetření pozitivní a nemoc z povolání je tedy uznána, má poškozený nárok na jednorázové odškodnění pro bolest a zaměstnavatel je i přes to, že dodržel povinnosti vyplývající z předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, povinen vzniklou škodu nahradit.

¹⁹ Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání.

3.2.6 Pracovní úraz

Dle statistik jsou v České republice každoročně hlášeny desetitisíce pracovních úrazů s následnou pracovní neschopností. Nemalou pozornost si zaslouží i pracovní úrazy s následkem smrti, jejichž počty dosahují mnohdy až alarmujících hodnot.

Právo úraz charakterizuje jako poškození na zdraví vyvolané nezávisle na vůli postiženého, zpravidla náhlou vnější příčinou, k níž dochází při plnění pracovních úkolů, nebo v přímé souvislosti s nimi.

Dle § 105 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, je povinností zaměstnavatele prošetřit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu za účasti poškozeného zaměstnance (pokud mu to jeho zdravotní stav dovoluje).²⁰

Pracovní úrazy se ze zákona evidují v knize úrazů a jejich příčiny a okolnosti se musí řádně prošetřit. Následně by měla být přijata vhodná opatření, která zajistí, aby k podobným pracovním úrazům v budoucnu již nedocházelo, nebo alespoň aby se co nejvíce snížilo jejich riziko.²¹

²⁰ § 105 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

²¹ Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasilání záznamu o úraze, ve znění nařízení vlády č. 170/2014 Sb.

3.3 Riziková povolání

Každé z povolání s sebou nese určité riziko pracovního úrazu či nemoci z povolání. Některá povolání nesou riziko jen nepatrné a některá jsou zase považována za extrémně riziková.

3.3.1 Rizikové skupiny a jejich pojištění

Podle typu povolání se osoby žádající o úrazové pojištění rozdělují do několika rizikových skupin.

I. Riziková skupina

Do první rizikové skupiny patří veškerá povolání s převažující duševní činností a malým podílem fyzického vypětí. Nízké riziko.

- Administrativní pracovníci, architekti, celníci, diplomaté, ekonomové, informatici, knihovníci, konstruktéři, lékaři, právníci, prodavači, spisovatelé, technologové, učitelé...

II. Riziková skupina

Do druhé skupiny se řadí povolání s převažujícím podílem práce manuální a se zvýšeným rizikem úrazu.

- Automechanici, barmani, cukráři, dělníci, elektrikáři, geodeti, klempíři, kominíci, krejčí, kuchaři, lesníci, letušky, nástrojaři, novináři, obráběči, obuvníci, piloti, popeláři, poštovní doručovatelé, příslušníci policie, armády a pohraniční stráž, reportéři, řidiči, skladníci, sládkové, stavaři, strojníci, švadleny, technici, topiči, truhláři, údržbáři, veterináři, zahradníci, zámečníci, zedníci, zoologové, zootechnici...²²

²² *Rizikové skupiny pro úrazové pojištění* [online]. [cit. 16. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.pojisteni-urazove.cz/rizikove-skupiny-pro-urazove-pojisteni-podrobne/>

III. Riziková skupina

Třetí skupina zahrnuje povolání s velmi zvýšeným rizikem pracovního úrazu či invalidity.

- Artisté, chemici, kaskadéři, piloti ozbrojených jednotek, požárníci, pracovníci ve výškách (pokud mají předepsáno upevnění závěsem), pracující pod vodou s potápěcím dýchacím přístrojem, příslušníci horské záchranné služby, pyrotechnici, tovární a zkušební jezdci motorových vozidel a plavidel, výzkumníci a badatelé v neprobádaných krajinách, záchranáři a členové havarijních sborů, zkušební piloti, železniční posunovači...
- Osoby provozující v rámci organizací některý z míčových sportů, asijská bojová umění (např. karate, fullcontact, goru-ryu, sebeobrana, taekwon-do, thajský box), boby-skeleton, box, cyklotrial, horolezectví (vč. alpinismu), in-line hokej, jachting, jezdecké závody na koních, jízda na sněžných a vodních skútrech, létání na lehkých a ultralehkých letounech a závěsných kluzácích, létání v balónech a vzducholodích, letecká akrobacie, moderní pětiboj, motorismus, potápění, sjezdové a akrobatické lyžování, skoky do vody, šerm, vysokohorská turistika, vzpírání, zápas, závody na horských kolech...

IV. Riziková skupina

Ve čtvrté skupině jsou pak evidována povolání se zvláště zvýšenou mírou rizika, u kterých je ohrožení života na denním pořádku.

- Veškerá soutěžní, závodní a jiná sportovní činnost včetně přípravy na ni (tréninku) u profesionálních sportovců a sportovců zúčastňujících se nejvyšších republikových a zahraničních soutěží.²³

²³ *Rizikové skupiny pro úrazové pojištění* [online]. [cit. 16. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.pojisteni-urazove.cz/rizikove-skupiny-pro-urazove-pojisteni-podrobne/>

Výše pojistného se odvíjí od toho, do jaké rizikové skupiny se dané povolání řadí. Cenové rozdíly jsou značné, čím vyšší je stupeň zařazení, tím vyšší pojistné se platí, a sazby na úrazová pojištění se tedy mohou lišit až o stovky korun měsíčně.

V momentě, kdy zaměstnavatel přijme alespoň jednoho pracovníka, vzniká mu ze zákona povinnost platit pojistné, z něhož bude jeho zaměstnanci uhrazena škoda na zdraví a škoda vzniklá v souvislosti s pracovním úrazem a nemocí z povolání. Tuto skutečnost je povinen oznámit písemně a bez zbytečného odkladu organizační jednotce pojišťovny, v jejímž obvodu má zaměstnavatel trvalé bydliště, jedná-li se o fyzickou osobu, nebo sídlo firmy, jedná-li se o právnickou osobu.²⁴

Státem stanoveným pojistitelem je v současné době **Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group**, pod spisovou značkou B 1897 vedená u Městského soudu v Praze. U této pojišťovny nejsou pojištěni zaměstnavatelé, kteří měli k 31. 12. 1992 sjednané pojištění s **Českou pojišťovnou, a.s.**, pod spisovou značkou B 1464 vedenou u Městského soudu v Praze.

Zaměstnavatel se řídí vyhláškou č. 125/1993 Sb., která stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ § 12 odst. 1 vyhlášky č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

3.4 Výsledky analýzy právního prostředí

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je vnímána jako součást právních podmínek. Právní úprava této problematiky je v současné době rozsáhlá a podrobná. I na úrovni Evropského společenství byly první směrnice přijaty nedlouho po zahájení procesu evropské integrace.

Základní obecně závaznou právní úpravu lze nalézt v zákoníku práce, který reguluje vztahy při závislé práci. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci však zahrnuje širší oblast vztahů, práv a povinností např. technické povahy. A právě tato technická problematika podléhá častým změnám (technický pokrok apod.). A časté změny v právní regulaci bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou podloženy další skutečností. Dopadají totiž i na činnosti a služby poskytované mimo pracovněprávní vztahy. A právě z tohoto důvodu je tato specifická část právní úpravy zařazena do samostatného zákona a navazujících předpisů.

V neposlední řadě je třeba konstatovat, že i na evropské úrovni podléhá tato legislativa častým změnám.

4 Vlastní práce

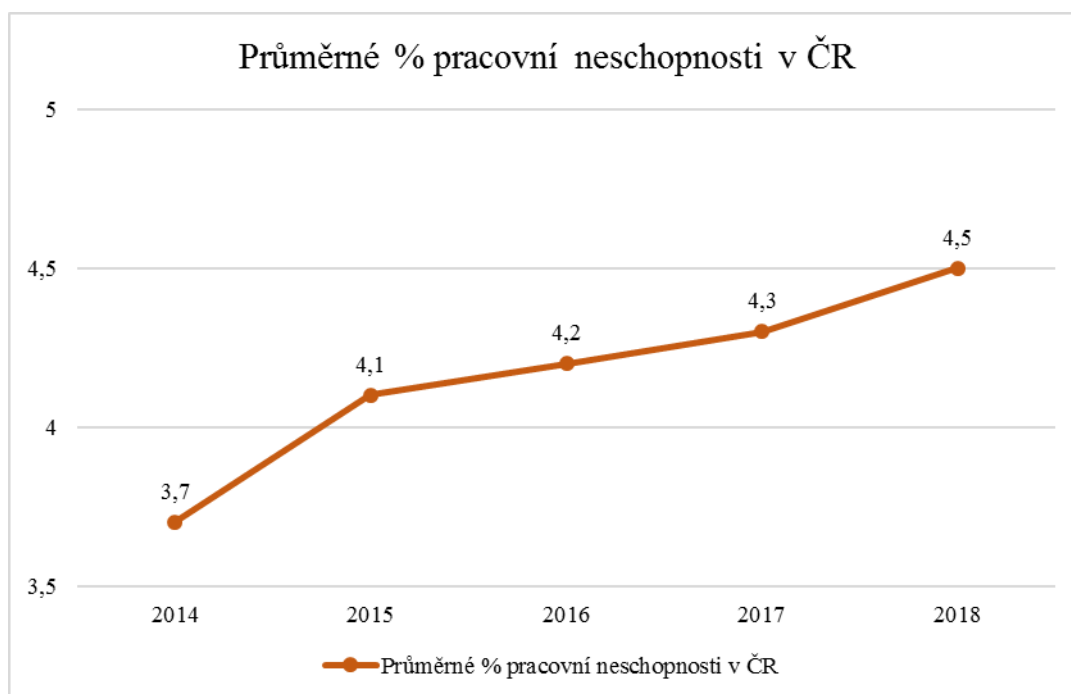
Jádrem praktické části je analýza dat pracovní neschopnosti a smrtelných pracovních úrazů v ČR ve všech odvětvích a dále pak se zaměřením na stavebnictví.

4.1 Pracovní neschopnost

Pracovní neschopnost může být způsobena následky pracovního úrazu. K pracovnímu úrazu může dojít například vlivem nepředvídatelných nepříznivých okolností, které se bohužel nedají nijak ovlivnit, nebo také nerespektováním či záměrným porušováním zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Průměrné procento pracovní neschopnosti se podle metod ČSÚ spočítá takto: *kalendářní dny pracovní neschopnosti x 100 / (průměrný počet osob nemocensky pojištěných x počet kalendářních dnů ve sledovaném období)*²⁵

Graf 1: Průměrné procento pracovní neschopnosti v ČR

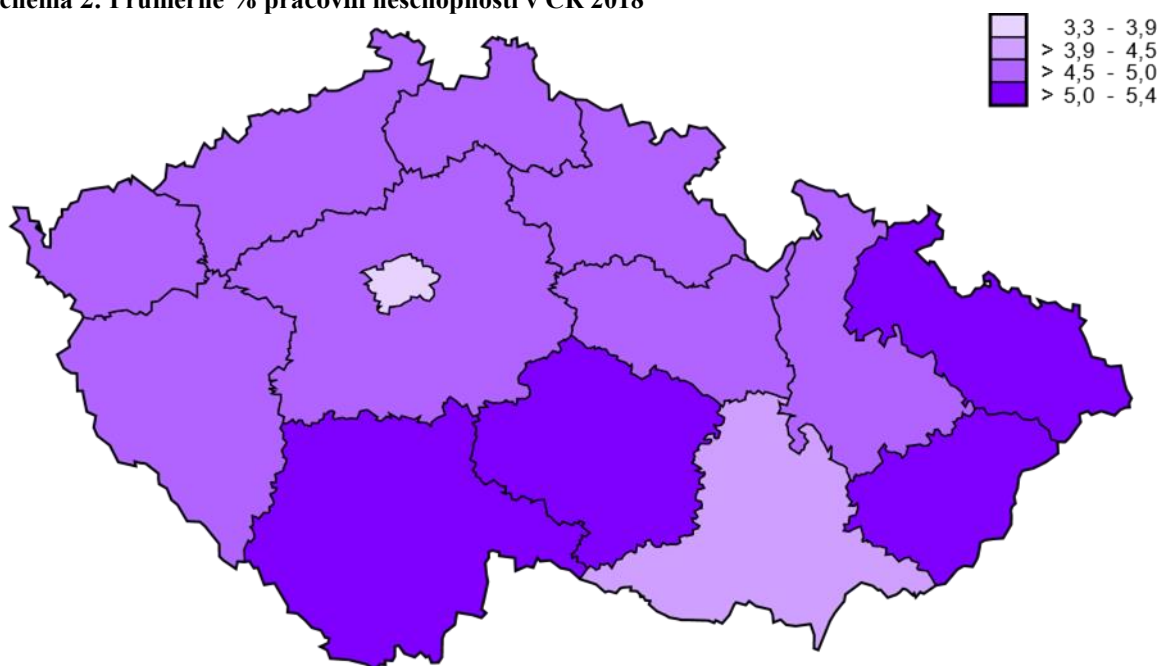

Zdroj – Český statistický úřad, Veřejná databáze, vlastní zpracování

²⁵ *Metodické vysvětlivky – pracovní neschopnost* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/101302-13-q1_2013metodicke_vysvetlivky___pracovni_neschopnost

Z grafu číslo 1 je patrná rostoucí tendence průměrného procenta pracovní neschopnosti v České republice, která od roku 2014 do roku 2018 vzrostla o téměř 1 %. To podle výše zmíněné metody výpočtu může být způsobeno například zvyšujícím se počtem kalendářních dnů pracovní neschopnosti.

Schéma 2: Průměrné % pracovní neschopnosti v ČR 2018

Zdroj – Český statistický úřad, Veřejná databáze

Rozdílnosti výskytu případů pracovních úrazů podle územního členění České republiky jsou samozřejmě do značné míry ovlivněny charakterem převažující ekonomické činnosti, strukturou zaměstnanosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Svou roli zde hraje i metodika zpracování dat. Rozdělení do krajů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.²⁶

²⁶ *Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v České republice – za rok 2018* [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61508178/26000418p2.pdf/3fc3f589-6b98-433f-bc04-d81641d0c19b?version=1.3>

4.1.1 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz podle CZ-NACE

Zkratka **NACE** pochází z francouzského termínu *Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes*, česky znamená statistickou klasifikaci ekonomických činností. Pomocí této klasifikace Evropská unie (respektive Evropské společenství) už od roku 1970 sbírá statistická data v mnoha ekonomických oblastech. Předpona **CZ** určuje, že se týká činností prováděných v České republice, a právě zde má sběr těchto dat na starosti Český statistický úřad.²⁷

Klasifikace CZ-NACE dělí ekonomické činnosti v České republice do 21 kategorií označených velkými písmeny abecedy (A až U). Jednotlivé kategorie se dále člení do očíslovaných podkategorií, které vybranou oblast ekonomické činnosti blíže specifikují.

4.1.1.1 Pracovní neschopnost ve stavebnictví

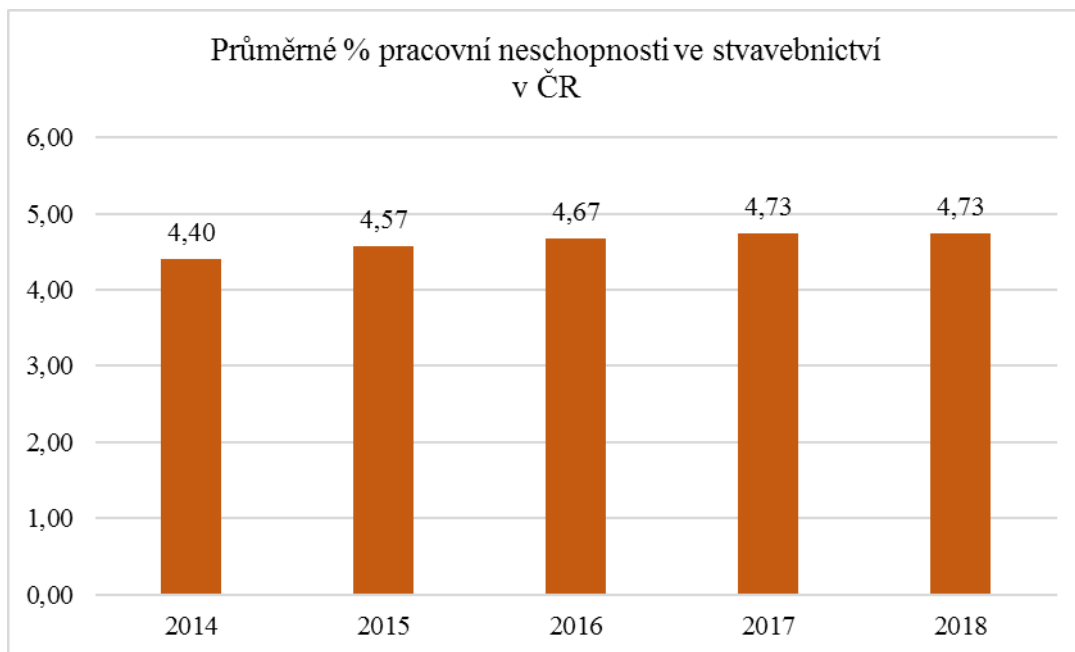
Stavebnictví je podle CZ-NACE klasifikováno pod kódem kategorie F a zahrnuje jak specializované, tak i nespécializované stavební činnosti.

- **Výstavba budov** pod číslem 41 zahrnuje developerskou činnost a výstavbu bytových a nebytových prostor.
- **Inženýrské stavitelství** pod číslem 42 zahrnuje výstavbu silnic a železnic, výstavbu inženýrských sítí (pro kapaliny a plyny a pro elektřinu a telekomunikace) a výstavbu ostatních staveb.
- **Specializované stavební činnosti** pod číslem 43 zahrnují demolici a přípravu stavenišť, elektroinstalační, instalátérské a ostatní stavebně instalační práce, kompletační a dokončovací práce a ostatní specializované stavební činnosti (např. pokrývačské práce)²⁸

²⁷ *Co je to CZ-NACE* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.jaknaetrzby.cz/eet/zakladni-informace/co-je-to-cz-nace/>

²⁸ *CZ-NACE kategorizace* [online]. [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/>

Graf 2: Průměrné procento pracovní neschopnosti ve stavebnictví

Zdroj – Český statistický úřad, Veřejná databáze, vlastní zpracování

Jak je vidět v grafu číslo 2, průměrné procento pracovní neschopnosti ve stavebnictví v letech 2014 až 2018 v České republice kolísalo jen velice mírně okolo 4,6 %.

Graf 3: Celkové počty hlášených případů pracovní neschopnosti ve stavebnictví v roce 2018

Zdroj – Český statistický úřad, Veřejná databáze, vlastní zpracování

Za rok 2018 se počty hlášených případů pracovní neschopnosti v kategorii stavebnictví vyšplhaly na číslo 76 614, z čehož necelých 33 % případů tvořila kategorie číslo 41 – Výstavba budov, dalších skoro 28 % tvořila kategorie číslo 42 – Inženýrské stavitelství. Nejvyšší zastoupení v podobě téměř 40 % však měla kategorie s číslem 43 – Specializované stavební činnosti, kam mimo jiné patří například pokrývači, kteří vykonávají svou pracovní činnost ve výškách a ve většině případů nepoužívají bezpečnostní jištění, čímž porušují zásady bezpečnosti práce a zvyšují riziko ohrožení života nejen sebe sama, ale i některých svých spolupracovníků.

Internetová stránka Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, který se již mnoho let zabývá zkoumáním, ověřováním a aplikací metod prevence rizik způsobených pracovní činností ohrožující zdraví lidí, životní prostředí nebo majetek, uvádí seznam vybraného desatera nejčastějších příčin vzniku úrazů ve stavebnictví.

Desatero nejčastějších příčin vzniku úrazů ve stavebnictví

1. Nedostatečné vybavení a zajištění konstrukcí pro práce ve výškách.
2. Nezajištění otvorů a volných okrajů pracovišť ve výškách.
3. Nepoužívání osobního zajištění proti pádu pracovníka z výšky.
4. Nezajištění výkopů proti sesutí stěn.
5. Nebezpečný způsob provádění bouracích prací.
6. Neodborná obsluha nebo manipulace se stroji a mechanismy.
7. Nezakryté pohyblivé nebo rotující části strojů.
8. Špatný technický stav vázacích prostředků a nosných lan zdvihacích zařízení.
9. Používání zařízení svislé dopravy pracovníky, přestože není určeno pro přepravu osob.
10. Nedostatečná ochrana živých částí elektrických zařízení.²⁹

²⁹ *Desatero nejčastějších příčin vzniku úrazů ve stavebnictví* [online]. [cit. 25. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/170-desatero-nejcastejsich-pricin-vzniku-urazu-ve-stavebnictvi>

4.2 Pracovní úrazy s následkem smrti

Jak již bylo zmíněno, při výkonu určitých povolání, která vyžadují právě manuální zručnost a fyzickou zdatnost, se člověk téměř denně vystavuje přímému ohrožení na zdraví, a dokonce i na životě. Je tedy nasnadě, že u takovýchto povolání se musí o bezpečnost práce dbát o to více a je třeba jí věnovat zvláštní pozornost.

V některých, nepříliš ojedinělých, případech totiž závažnější pracovní úrazy končí úmrtím postižené osoby, která utrpěla vážné zranění a poté podlehla jeho fatálním následkům.

K analýze smrtelných pracovních úrazů, k nimž došlo v České republice do roku 2018, bylo využito hodnot ze souboru dat uložených v databázi smrtelných pracovních úrazů, která je vedena Výzkumným ústavem bezpečnosti práce.

Dále byla použita data z databází státních institucí České republiky. Přesněji bylo využito dat Českého statistického úřadu, Českého báňského úřadu a v neposlední řadě také Státního úřadu bezpečnosti práce.

4.2.1 Smrtelná pracovní úrazovost

Smrtelná pracovní úrazovost je po pracovní neschopnosti dalším důležitým ukazatelem míry bezpečnosti při výkonu práce ve státě. Roste-li počet pracovních úrazů s následkem smrti spolu s počtem pojištěnců přímo úměrně, průměrný počet úmrtí následujících po pracovních úrazech zůstává více méně neměnný. Kdežto klesá-li počet osob pojištěných proti úrazu a nemocem z povolání anebo je neměnný, a přitom počet pracovních úrazů nadále roste, ukazuje tento jev na vzniklý nedostatek v zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a je tedy nutné učinit v této oblasti další opatření.

Tabulka 1: Smrtelné pracovní úrazy a počty pojištěnců v průběhu let

Rok	Počet pojištěnců	Smrtelné pracovní úrazy
2014	4 464 057	116
2015	4 507 012	132
2016	4 571 305	105
2017	4 671 825	95
2018	4 732 737	123

Zdroj – ČSÚ, SÚIP, ČBÚ, VÚBP, vlastní zpracování

Z tiskové zprávy Státního úřadu inspekce práce vyplývá, že v jednom z případů smrtelných pracovních úrazů v roce 2018 byl zjištěn vliv alkoholu nebo jiných návykových látek. Další čtyři smrtelné pracovní úrazy byly zaznamenány při činnostech vykonávaných v zahraničí.³⁰

Téměř třetina všech úrazů zaznamenaných za rok 2018 se stala právě lidem jiného občanství než českého. „Na celkovém počtu 123 smrtelných pracovních úrazů se 38 případy podílely pracovní úrazy cizinců, kteří pracovali v České republice. Je to údaj, který jsme v minulosti nezaznamenali,“ okomentoval neobvyklý nárůst generální inspektor ze Státního úřadu inspekce práce Rudolf Hahn.³¹

Jednou z hlavních příčin narůstajícího počtu obětí pracovních úrazů z ciziny by mohla být i jazyková bariéra. Problém v komunikaci je způsoben především tím, že zahraniční pracovníci velice často neovládají češtinu. Avšak žádný z právních předpisů přímo nenařizuje seznámit cizince s podmínkami bezpečné práce v jejich rodném jazyce. Je tedy pouze v režii zaměstnavatele, jak řádné proškolení v oblasti BOZP svým zahraničním zaměstnancům zajistí. Zda umožní asistenci tlumočnicka či zajistí řádný překlad opatření BOZP do jejich rodného jazyka.

³⁰ KOLIBAČ, Richard, Tisková zpráva SÚIP [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-3b152142b4f9d4d5e222bf7e058a6547/20190530_tz_suip_smrtelne-pracovni-urazy.pdf

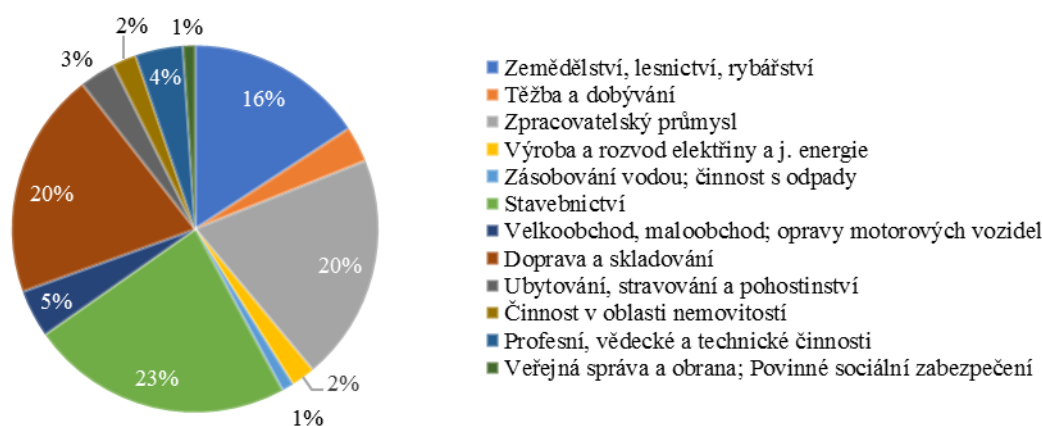
³¹ DAVIDOVÁ, Adéla, iROZHLAS.cz, *V Česku přibylo pracovních úrazů, nejčastější jsou v dopravě a stavebnictví. Třetinu obětí tvoří cizinci.* [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/pracovni-uraz-smrtelny-pracovni-uraz-inspektorat-prace-cizinci-rizikove-povolani_1904261721_anj

4.2.2 Smrtelné pracovní úrazy podle rozdělení CZ-NACE

Následující graf zobrazuje procentuální zastoupení jednotlivých odvětví na podílu smrtelné pracovní úrazovosti v České republice v roce 2017.

Graf 4: Smrtelné pracovní úrazy v odvětvích v ČR v roce 2017

Smrtelné pracovní úrazy v odvětvích v ČR v roce 2017

Zdroj – VÚBP, ČSÚ, vlastní zpracování

Největší podíl na smrtelné pracovní úrazovosti v České republice v roce 2017 má podle grafu číslo 4 právě stavebnictví s počtem 22 případů, které tvoří 23 % znázorněného kruhového diagramu, tedy téměř čtvrtinu všech hlášených případů celkem. Stavebnictví těsně následují zpracovatelský průmysl a doprava a skladování, každé s 19 smrtelnými úrazy, a tedy zastupují po 20 % všech hlášených případů pracovních úrazů s následným úmrtím. Dalším odvětvím, které také zaujímá podstatný podíl z celkového počtu smrtelných pracovních úrazů je zemědělství, lesnictví, rybářství s 15 případy.

4.2.3 Kontrolní činnost SÚIP

Dle definice uvedené v tiskové zprávě vypracované tiskovým mluvčím SÚIP, Mgr. Richardem Kolibačem, je Státní úřad inspekce práce orgánem státní správy, jehož úkolem je kontrola dodržování povinností plynoucích z pracovněprávních předpisů, včetně předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. SÚIP má své sídlo v Opavě a je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky.

Pod SÚIP spadá 8 oblastních inspektorátů práce:

- OIP Hlavní město Praha,
- OIP Středočeský kraj,
- OIP Jihočeský kraj a Vysočina,
- OIP Plzeňský a Karlovarský kraj,
- OIP Ústecký a Liberecký kraj,
- OIP Královéhradecký a Pardubický kraj,
- OIP Jihomoravský a Zlínský kraj,
- OIP Moravskoslezský a Olomoucký kraj.

Kromě kontrol patří k základním úkolům Úřadu i inspektorátů **poradenská, konzultační a osvětová činnost**. Činnost SÚIP a inspektorátů se řídí zákonem č. 251/2005 Sb., o inspekci práce.

Tisková zpráva SÚIP ze dne 30. 5. 2019 dále uvádí, že mezi nejčastější zdroje smrtelných pracovních úrazů v roce 2018 patří *pozemní vozidla a další dopravní prostředky*, dalším početnějším zdrojem vzniku smrtelných pracovních úrazů byla kategorie *materiály, předměty, výrobky, součásti strojů a vozidel, úlomky a prach*, kde převažovaly úrazy způsobené nedostatečným zajištěním těžkých břemen, materiálu a součástek při jejich přemísťování a převážení.³²

³² KOLIBAČ, Richard, Tisková zpráva SÚIP [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-3b152142b4f9d4d5e222bf7e058a6547/20190530_tz_suip_smrtelne-pracovni-urazy.pdf

Nejčastější příčinou smrtelných pracovních úrazů je v téměř 62 % případů špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko. Dále pak byly smrtelné pracovní úrazy zapříčiněny používáním nebezpečných postupů nebo způsobu práce včetně jednání bez oprávnění, proti zákazu, prodléváním v ohroženém prostoru a nesprávnou organizací práce.

V tiskové zprávě se také uvádí některé vybrané příklady smrtelných pracovních úrazů:

Smrtelný pracovní úraz při pracích na rekonstrukci vozovky, při provádění skládání materiálu, kdy došlo k zasažení a usmrcení řidiče nákladní soupravy elektrickým proudem při vykládce materiálu pod vodičem pod napětím.

Smrtelný pracovní úraz při manipulaci s nosníkem, kdy z důvodu ostrého zabrzdění vysokozdvizného vozíku došlo k pádu nosníku z vidlic vysokozdvizného vozíku a následnému smrtelnému zasažení zaměstnance provádějícího pomocné práce.

Smrtelný pracovní úraz – pád ze střechy při provádění zednických prací, kdy bylo pro pohyb na pracovišti a provádění zednických prací využito technické konstrukce nezajištěné proti pádu a ani zaměstnanec nebyl vybaven vhodnými osobními ochrannými pracovními prostředky.³³

4.2.3.1 Nejčastěji porušovaná ustanovení právních předpisů v roce 2018

Zpráva o činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2018 uvádí nejnovější informace z oblasti kontrol prováděných Státním úřadem inspekce práce a oblastními inspektoráty práce v loňském roce.

Mezi nejčastěji porušovanými ustanoveními zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, se na prvních příčkách objevila ustanovení 102 – BOZP a opatření k omezení rizik v počtu 5 221 případů a ustanovení 103 – školení BOZP, pracovnílékařské prohlídky, ... v počtu

³³ KOLIBAC, Richard, Tisková zpráva SÚIP [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-3b152142b4f9d4d5e222bf7e058a6547/20190530_tz_suip_smrtelne-pracovni-urazy.pdf

2 173 zaznamenaných případů. Dále se jednalo o splatnost mzdy, osobní ochranné pracovní prostředky, evidenci pracovní doby, zaručenou mzdu, informování o obsahu pracovního poměru, povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání.

Mezi nejčastěji porušovanými ustanoveními zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, jednoznačně vede ustanovení o nelegálním zaměstnávání s počtem 5 357 případů.

Nejčastěji porušovanými ustanoveními zákona č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky BOZP, byly v loňském roce požadavky na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, požadavky na organizaci práce a pracovní postupy, bezpečnostní značky, označení a signály, požadavky na pracoviště a pracovní prostředí na staveništi.

Nejčastěji porušovanými ustanoveními nařízení vlády 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště, byly nesplněné požadavky na pracoviště a pracovní prostředí v počtu až 3 217 případů. Dalšími případy pak byly nezajištění termínů a lhůt, neudržování technických a organizačních opatření, nezajištění podmínek před uvedením pracoviště do provozu, nezajištění bezpečného stavu pracoviště.

Mezi nejčastěji porušovaná ustanovení nařízení vlády č. 591/2006 Sb., požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, byl zařazen požadavek na stavenišť, požadavky na organizaci práce a pracovní postupy a povinnosti koordinátora při realizaci stavby.³⁴

³⁴ Zpráva o činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2018 [online]. [cit. 27. 11. 2019] Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-1f238f3adccd0c69bbeb16562ce86200/zprava-o-cinnosti-suip-za-rok-2018.pdf

5 Poznatky a jejich vyhodnocení

Z dat uvedených v praktické části práce lze vysledovat vývoj trendu pracovních úrazů s následnou pracovní neschopností či dokonce úmrtím. Je zapotřebí dodat, že pracovní neschopnost nenastává jen v důsledku pracovního úrazu, ale čítá také případy pracovní neschopnosti pro nemoc z povolání.

Ve většině případů, kdy došlo k pracovnímu úrazu, došlo také k hrubému porušení zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zaměstnavatelé podceňují prevenci rizik. Tím se rozumí všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Dále pak bývá chyba i na straně zaměstnanců v důsledku nevěnování dostatečné pozornosti při provádění pracovního úkonu.

Ke smrtelným pracovním úrazům dochází nejčastěji v dopravě, ve stavebnictví, při manipulaci s břemeny, práci ve výškách nebo výkopových pracích. Dost často také v oborech s vyšší úrazovostí pracují lidé ze zahraničí. Což může v důsledku jazykové bariéry a nedostatečného proškolení v oblasti BOZP v jejich rodném jazyce vést k většímu počtu poškozených právě z řad cizinců.

Pro řádné zajištění BOZP na staveništích se v určitých případech vypracovává plán BOZP. Ten je vypracován koordinátorem BOZP na základě analýzy možných rizik hrozících nejen při práci na staveništi, ale i v jeho blízkém okolí, a případně upravován a doplňován i v průběhu stavebních prací. Koordinátorem BOZP je způsobilá osoba s řádným povědomím o problematice BOZP, kterou jmenuje zadavatel stavby.

Hodnocení rizik by měla být prováděna důsledně. Při jejich odstraňování či minimalizování musí být v každém případě dávana pozornost prostředkům kolektivní ochrany před prostředky individuální ochrany i přesto, že je to často finančně náročnější.

Svoji roli může do určité míry hrát i skutečnost, že náklady spojené se zajišťováním bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nese v plném rozsahu zaměstnavatel a v žádném případě nemohou být přenášeny na zaměstnance (např. náklady vynaložené na čištění pracovních prostředků). Jeho povinností je také minimálně jednou ročně zaměstnance

v oblasti BOZP řádně proškolit. Někteří pořádají hromadná školení zaměstnanců s lektorem, jiní své zaměstnance školí formou online aplikace, za využití samostudia a vyplnění testů na internetu. Někteří si s tím tolik práce nedají a jen poskytnou zaměstnancům příslušné materiály k přečtení a nechají je podepsat dokument o proškolení.

Pravidelné kontroly v oblasti bezpečnosti při výkonu práce provádí Státní úřad inspekce práce a zajišťuje tak dodržování bezpečnostních opatření. Při zjištění nedostatků udělí pokutu a sjedná nápravu.

Z tiskové zprávy a zprávy o činnosti SÚIP je patrné, že ve většině případů prováděných kontrol došlo právě k porušení zásad bezpečnosti práce. Proto si myslím, že oblast BOZP by měla být neustále prověřována a měl by být kladen důraz na správná opatření a prevenci rizik. Aby nedocházelo v některých případech i ke zbytečným pracovním úrazům, případně ztrátám na životech.

V neposlední řadě ukládá zákon každému zaměstnavateli povinnost sjednat úrazové pojištění zaměstnanců, a to ode dne, kdy v pracovním poměru zaměstná alespoň jednoho pracovníka. Zákonným pojistitelem v České republice je Kooperativa pojišťovna, a. s.

6 Závěr

Předmětem výzkumu byla analýza právního prostředí bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice a jeho následná aplikace na zjištěné statistické hodnoty.

V úvodu se teoretická část zaměřovala na zásady bezpečnosti práce uvedené v právní legislativě České republiky a částečně i Evropské unie a vysvětlovala definice pojmů jako nemoc z povolání nebo pracovní úraz. V následujícím úseku teoretické části bylo rozepsáno rozdělení povolání do rizikových skupin.

Nositeli práv a povinností na úseku BOZP jsou především účastníci pracovněprávních vztahů – zaměstnavatel a zaměstnanec. Dalšími subjekty, které v této oblasti působí, jsou odborové orgány a státní odborný dozor, především Státní úřad inspekce práce a inspektoráty práce. Dále zde působí řada organizací státního odborného dozoru, např. Český báňský úřad, hlavní hygienik ČR, orgány na úseku obrany, dopravy a spojů apod.

V praktické části byl sledován vývoj pracovní úrazovosti jak celostátně v průběhu několika let, tak i samostatně v rámci odvětví stavebnictví, jež se řadí do jedné z rizikovějších skupin povolání.

Každé bezpečnostní opatření se vydává za účelem ochrany. Je tedy v zájmu všech taková opatření respektovat, neboť újma na zdraví může být trvalá a v horším případě může skončit i předčasným úmrtím poškozeného. Také je třeba si uvědomit, že charakteristickým znakem péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci je metoda přímého státního donucení, jehož součástí je i možnost ukládání sankcí (zde se projevuje veřejnoprávní prvek).

7 Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy:

Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí

Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úraze, ve znění nařízení vlády č. 170/2014 Sb.

Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

Nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích

Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb

Vyhláška č. 125/1993 Sb., která stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o požární prevenci

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)

Ostatní zdroje:

ISO.cz, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci* [online]. [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné z:

<http://www.iso.cz/ohsas-18001>

Jak na E-tržby, *Co je to CZ-NACE* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z:

<http://www.jaknaetrzby.cz/eet/zakladni-informace/co-je-to-cz-nace/>

NACE.cz, *CZ-NACE kategorizace* [online]. [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z:

<http://www.nace.cz/>

VÚBP ČR, Znalostní systém BOZP, *Desatero nejčastějších příčin vzniku úrazů ve stavebnictví* [online]. [cit. 25. 11. 2019]. Dostupné z:

<https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/170-desatero-nejcastejsich-pricin-vzniku-urazu-ve-stavebnictvi>

VÚBP ČR, Encyklopedie BOZP [online]. [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z:

<http://ebozp.vubp.cz/wiki/>

ČSÚ ČR, *Metodické vysvětlivky – pracovní neschopnost* [online]. [cit. 8. 12. 2016].

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/101302-13-q1_2013metodicke_vysvetlivky___pracovni_neschopnost

VÚBP ČR, Znalostní systém BOZP, *Plán bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi* [online]. [cit. 24. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/167-plan-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci-na-stavenisti>

ČSÚ ČR, *Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v České republice – za rok 2018*

[online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/61508178/26000418p2.pdf/3fc3f589-6b98-433f-bc04-d81641d0c19b?version=1.3>

Úrazové pojištění, *Rizikové skupiny pro úrazové pojištění* [online]. [cit. 16. 11. 2016].
Dostupné z: <http://www.pojisteni-urazove.cz/rizikove-skupiny-pro-urazove-pojisteni-podrobne/>

KOLIBAČ, Richard, Tisková zpráva SÚIP [online]. [cit. 27. 11. 2019]. Dostupné z:
http://www.suip.cz/_files/suip-3b152142b4f9d4d5e222bf7e058a6547/20190530_tz_suip_smrtelne-pracovni-urazy.pdf

DAVIDOVÁ, Adéla, iROZHLAS.cz, *V Česku přibylo pracovních úrazů, nejčastější jsou v dopravě a stavebnictví. Třetinu obětí tvoří cizinci.* [online]. [cit. 27. 11. 2019].
Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/pracovni-uraz-smrtelny-pracovni-uraz-inspektorat-prace-cizinci-rizikove-povolani_1904261721_anj

VÚBP ČR, Znalostní systém BOZP, *Zásady bezpečnosti práce ve stavebnictví* [online].
[cit. 25. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/pracovni-prostredi/odvetvi/stavby/247-zakladni-zasady-bezpecnosti-prace-ve-stavebnictvi>

SÚIP ČR, Zpráva o činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2018 [online].
[cit. 27. 11. 2019] Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-1f238f3adccd0c69bbeb16562ce86200/zprava-o-cinnosti-suip-za-rok-2018.pdf